

Damià Estela i Molinet
(Besalú, 1904-Girona, 1979),
figura cabdal de l'Església gironina.

La vinculació de Damià Estela al setmanari **Presència**

Narcís-Jordi Aragó

El norantè aniversari del naixement de mossèn Damià Estela, que s'escau el 18 de desembre d'enguany, és potser una bona ocasió per explicar amb detall un aspecte gens conegut i tal vegada inesperat de la biografia d'aquest eclesiàstic: la vinculació que va mantenir amb el setmanari *Presència* durant més de deu anys.

Notícia biogràfica

La notícia biogràfica oficial del doctor Estela, facilitada pel Bisbat de Girona en ocasió de la seva mort, el 14 d'abril de 1979, deia textualment així: «El M.I. Dr. Damià Estela i Molinet va néixer a Besalú el 18 de desembre de 1904. Als deu anys entrà al Seminari de Girona on estudià Humanitats i Filosofia. Als setze, era enviat a Roma per estudiar a la Gregoriana, on es doctorà en Filosofia, Teologia i

Dret Canònic. El 19 de març de 1928 el cardenal Merry de Val l'ordenava sacerdot. El setembre del 1929 es reintegrà a la diòcesi. Inicià la seva activitat pastoral com a vicari de Maçanet de la Selva, Blanes i Figueres. El 1935-1936 va iniciar la seva tasca al Seminari. Durant els anys de la guerra, serví a la diòcesi de Versalles (França) i a Toledo. Després de la guerra tingué cura de la parròquia de Salt. Al cap de pocs mesos recomençava la tasca de la seva vida: el Seminari. El 1944 fou nomenat vice-rector del Seminari, i el 1952 rector. L'agost de 1969, el doctor Jubany acceptava la seva renúncia al càrrec. Fou nomenat vicari episcopal del clergat. Home de grans afanys apostòlics, ha estat animador de l'HOAC, de les missioneres seculares i introductor a la diòcesi dels equips de la Mare de Déu, moviment d'espiritualitat conjugal. Morí a Girona el 14 d'abril, vigília de Pasqua de Resurrecció» (1).

Liberal, demòcrata, catalanista

Més enllà, però, d'aquesta dimensió estrictament eclesiàstica, diversos comentaris recollits en el moment de la seva mort ja il·luminen altres camps del pensament i de l'acció del doctor Estela que connecten directament amb el tema que ara ens ocupa. El mateix bisbe Jaume Camprodon, en l'homilia de la missa exequial, deixa ben clara l'obertura del difunt a les inquietuds del món: «Era un home del país: demòcrata, comunitari i comunicatiu, interessat pels problemes civils i culturals, engrescat per Catalunya amb una estimació gens conformista i mai satisfeta del tot. Ell sabia que l'Església té les limitacions dels homes, però gosava somniar i obrir-se a l'esperança fins a la utopia, fins a encomanar als altres l'afany del compromís: compromís amb l'Església o compromís civil per al país, o totes dues coses...» (2).

En les opinions de deixebles i d'amics hi destaquen igualment aquests trets de la seva personalitat: «Jo el recordaré com l'home aimant de la llibertat, de la justícia, del respecte a la persona. Per això li repugnava tota opressió, tot joc brut, tota dictadura», deia Josep Iglésias, delegat episcopal d'Apostolat Seglar. «El recordaré especialment com un home profundament demòcrata, però no pas d'una democràcia superficial sinó arrelada, seriosa, que venia del seu gran respecte a la persona, a tota persona», deia Enric Sala, rector de Viladamat. «La seva catalanitat era profunda, però mai exclusivista, ni sectària, sinó integradora, liberal, amarada de cultura», decla-

rava Joan Busquets, vicari general de Pastoral, que l'havia succeït en el rectorat del Seminari (3).

Liberal, demòcrata, catalanista, obert al món: aquesta imatge més completa del doctor Estela s'afiança encara més en la sessió necrològica celebrada a la Casa de Cultura de Girona en el primer aniversari de la seva mort. Allà Benet Ribas el recorda com un vicari de Blanes obsedit pels temes socials, tal com l'havia descrit anys abans a les pàgines de *Recull*: «Mentor, guia, cervell propulsor, afaiçonà consciències en aquest esperit d'intervenció, compromís...» (4). Joan Busquets, en aquella sessió d'homenatge, corona el retrat humà del doctor Estela amb un detall del màxim interès per entendre l'actuació que aquí volem glossar: la seva condició de «devorador àvid de diaris, que eren la seva dèria de cada matí» (5).

«Compartir les idees del poble»

No és estrany, doncs, que un home així s'interessés des del primer moment pel fenomen periodístic gironí del setmanari *Presència* i que es lligués amb entusiasme a la seva trajectòria. Era l'home que havia escrit per a ell mateix, durant l'agost de 1936, en moments de reflexió provocada per la guerra, un diari íntim amb opinions tan lúcides i fermes com aquestes: «La caritat, que es manifesti en una cordialitat pleníssima, ha de ser la nostra arma única. Estimar, estimar el poble, el nostre poble, encara que ell no ens vulgui correspondre. Cal que ens lliguem a la seva vida, sense distincions d'estaments ni de colors polítics (...) M'inclino a desitjar, o

desitjo del tot, que en tot allò que sigui indiferent per a la vida eterna, i són moltes les coses que entren en aquesta categoria, els eclesiàstics tendeixin a compartir les idees del poble, per més que un sector, tot i que sigui catòlic, mantingui una opinió contrària» (6). És amb aquest criteri i amb aquest esperit que el doctor Estela va assumir el compromís amb el seu entorn. Aquesta actitud, durant els anys del franquisme, el va dur espontàniament a «encapçalar diverses manifestacions ciutadanes en el terreny de la cultura, del treball i dels drets humans» (7).

Un feliç maridatge d'introspecció i d'extroversió donava al doctor Estela la seva dimensió autèntica: la d'un intel·lectual fred però escalfat per una càlida passió humana. No sempre va ser comprès, i sovint va ser mal vist, tant en els ambients polítics oficials com en els eclesials. Per això va ser també, en certa mesura, un home mancat i, possiblement, un bisbe frustrat (8). Però en aquesta circumstància va raure, sens dubte, la seva sort: es va estalviar el seny oficial i la prudència establerta que van units inexorablement a les uncions i als càrrecs, i va poder mantenir fins a la fi la seva llibertat profètica i la seva autoritat moral.

Primer conseller, simbòlic accionista

La relació del doctor Estela amb *Presència* comença en una ocasió significativa, gairebé fundacional: ell és present a la tantes vegades esmentada reunió de la tarda de Corpus de 1967, a partir de la qual s'inicia l'etapa més gironina del setmanari, amb la introducció de canvis a la propietat i la renovació total de la direcció i la redacció. La seva presència no s'ha fet constar quasi mai en les diverses versions que han circulat d'aquella reunió històrica. Ni el mateix setmanari no ho va esmentar clarament quan va morir el doctor Estela, tot i que una nota editorial ho insinuava: «Ben poca gent coneix l'abast d'una intervenció seva en moments decisius per a la vida de la

Damià Estela
amb l'abat de Montserrat,
Aureli M. Escarçé.

revista, ara fa tretze anys» (9). La versió més precisa dels fets la va donar *Presència* en el número commemoratiu dels seus vint-i-cinc anys, i allà hi consta per primer cop el nom del doctor Estela com a participant en aquella trobada decisiva en la qual van ser escoltats com mereixien els seus consells oportuns (10).

Des d'aquell dia, Damià Estela es va sentir lligat a la revista amb una il·lusió particular. Va ser un dels vuitanta accionistes simbòlics —una acció de mil pessetes— de l'operació financera destinada a sanejar l'economia del setmanari, i el va seguir de lluny, com el voraç lector que era, des de la identificació o des de la discrepància, sense perdre mai l'ocasió, si es presentava, d'encoratjar els seus responsables i de donar-los amb naturalitat la seva opinió, favorable o adversa als continguts de la revista.

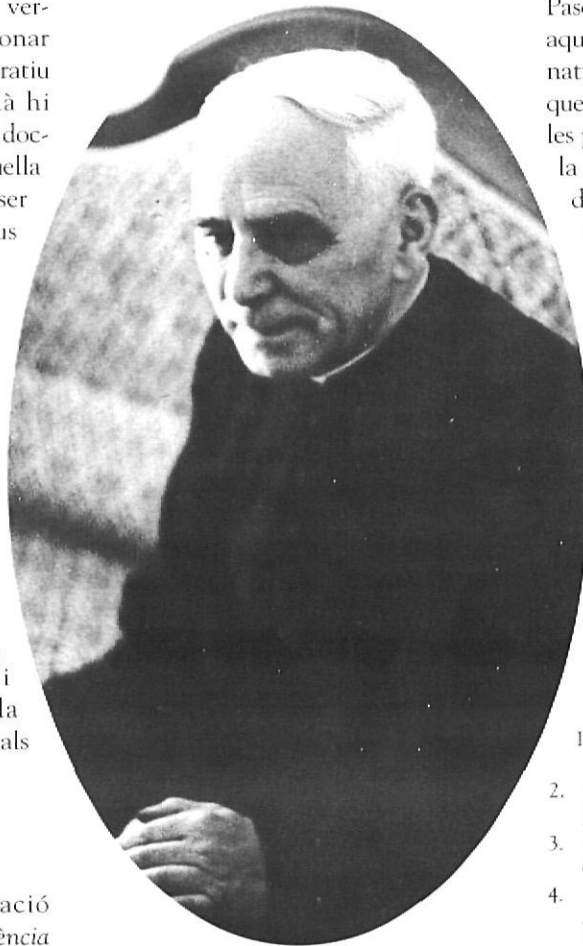
Tres cartes com a mostra

Com a prova d'aquesta relació fidel de mossèn Estela amb *Presència* —sempre des de la distància i de la discreció més elegant—, publiquem aquí tres cartes adreçades al director del setmanari en tres ocasions ben concretes.

La primera carta, datada el 23 d'agost de 1971 al monestir de Solius, és motivada per la cancel·lació de la revista per part del Consell de Ministres, acordada el 13 de juliol d'aquell any. Es tracta d'un text per molts conceptes admirable, en el qual la personalitat del doctor Estela s'hi retrata tota sencera, amb una energia i una generositat exemplars.

La segona carta, datada a Girona el dia 11 de març de 1977, és una nova mostra d'encoratjament quan la revista porta ja tres anys després de la represa de 1974. Pren peu de l'entrevista que el setmanari acaba de fer a l'exiliat president Tarradellas (11) per manifestar-se explícitament a favor del seu retorn. L'escrit conté, encara, un elogi molt contundent —tot i ser fet de passada— de la figura del cardenal Vidal i Barraquer.

La tercera carta és de disset dies després: porta data del 28 de març i adjunta el text íntegre d'un article que el doctor Estela havia escrit i que el diari *Avui* va publicar com si es tractés

d'una declaració d'un grup de capellans (12). Ell vol que consti clarament la seva paternitat exclusiva, tot i que reconeix la inspiració directa de Modest Prats i la solidaritat d'altres sacerdots del seu entorn. En el text es demana, en plena transició política, la independència econòmica de l'Església, i es denuncia el perill de tornar a caure en la temptació de l'ajut estatal: «Val la pena, creiem, que l'Església —no uns quants capellans— faci un acte de renúncia categòrica a qualsevol subvenció de l'Estat. No valen els succedanis ni les bones paraules. Cal tallar les adherències, les ambigüitats». *Presència* publica aquest article en el seu número del 16 d'abril següent; el seu autor té, en aquell moment, setanta-tres anys. (13)

«M'hi sento molt vinculat»

Mentrestant, però, el doctor Estela ja havia escrit una altra lletra, que es va publicar a la secció de cartes al director del mateix número, i que és un tribut personal d'admiració al metge Pompeo

Pascual, recentment traspassat (14). En aquella carta hi ha una postdata, que naturalment no va veure la llum, però que ara serveix per explicar amb paraules pròpies l'interès de Damià Estela per la revista. Diu textualment: «Miraré de no faltar a la reunió d'accionistes de *Presència*. Sabeu que m'hi sento molt vinculat».

Vinculat: aquesta era la paraula. Els responsables del setmanari efectivament ho sabien —ho sabem—, satisfets de poder comptar amb la seva amistat i amb la seva respectuosa companyia.

Narcís-Jordi Aragó és periodista i ex-director de Presència.

Notes

1. «Notícia biogràfica», a *Los Sitios de Gerona*. Girona, 17 d'abril de 1979.
2. «Mossèn Estela, enterrat a Besalú», a *Piut Diari*. Girona, 17 d'abril de 1979.
3. «Així recorden el Dr. Estela», a *Los Sitios*. Girona, 17 d'abril de 1979.
4. «Mossèn Damià, esperit lúcidament obert», de Benet Ribas, a *Recull*. Blanes, núm. 1.128, 1969. Reproduït a *El llibre de l'amistat*, de Benet Ribas. Barcelona, 1992.
5. «Crònica d'aniversari» de Joaquim Toca, a *Quaderns de Pastoral*, número 61. Barcelona, 1980.
6. «Onze dies d'agost de 1936», de Damià Estela, a *Quaderns de Pastoral*, número 61. Barcelona, 1980.
7. *75 anys de Girona*, de Ramon Alberch i Narcís-Jordi Aragó. Fundació Caixa de Pensions, Girona, 1984 (Al·lusió a la comissió del centenari de Ruyra, l'any 1958, l'organització de diversos «primers de maig» alternatius als oficials, i la petició d'amnistia feta per un grup de gironins qualificats l'any 1970).
8. «75 anys al servei de l'Església i el país», a *Presència*, núm. 525, Girona, abril de 1979: «Quan hom volia explicar a algú en què consistia el nefast "derecho de presentación" detentat per Franco, n'hi havia prou amb dir: si no existís aquest dret, el doctor Estela faria anys que seria bisbe».
9. «Adéu, mossèn Estela», a *Presència*, núm. 525, abril de 1979.
10. «Testimoni d'una presència històrica», d'Antoni Dalmau, a *Presència*, núm. 949. Girona, 29 d'abril de 1990.
11. «El president Tarradellas a punt de tornar», de Narcís-Jordi Aragó i Lluís M. de Puig, a *Presència*, núm. 465. Girona, 12 de març de 1977.
12. *Avui*, Barcelona, 25 i 27 de març de 1977.
13. «La paga dels capellans», de Damià Estela, a *Presència*, núm. 470. Girona, 16 d'abril de 1977.
14. «El doctor Pascual», de Damià Estela, a *Presència*, núm. 470. Girona, 16 d'abril de 1977.

Tres cartes per a una història

La supressió de Presència

Monestir de Solius, 23 agost 1971
Sr. Narcís-Jordi Aragó
Girona

Estimat amic Narcís-Jordi,

Fa dies que sentia un fort rau-rau de la meva consciència que em retreia el retard en escriure-us, amb motiu de l'arbitrària supressió de Presència. Perdoneu. Aprofito ara uns moments de silenci, en aquest recés de pau que és el monestir de Solius, per expressar-vos el meu sentiment d'indignada contrarietat. Em dol en l'ànima la vostra frustració personal i la dels vostres companys de redacció, que heu sabut jugar fort en una empresa a la qual heu dedicat tantes energies. I em revolta també el fet de l'opressió del dret d'opinió, i també l'ofegament d'un mitjà poderós de promoció de la llibertat humana i de la catalanitat, tan maltractades.

Fins ahir m'esfereïa, tant o més que la mateixa desaparició de Presència, el buit de silenci de la nostra gent. També jo em sentia responsable d'haver callat. Tot plegat m'apareixia com un tristíssim signe de la indiferència d'un poble mesell que es deixa ferir, i àdhuc matar. Vaig saber, però, que es prepara quelcom que dona prova de protesta col·lectiva. Em plaurà de participar en la repulsa de l'arbitrarietat. Vull, no obstant, que us consti el meu propòsit, anterior a la notícia rebuda ahir, d'escriure-us o de veure-us.

He meditat aquestes ratlles -i perdoneu la pedanteria que segueix- amb sentit de responsabilitat humana, catalana i eclesial, tenint ben en compte la meva condició de sacerdot que exerceix un determinat càrrec. És que es tracta d'un dret elemental que l'Església defensa i ha de defensar.

Vull manifestar que no sempre he estat d'acord, ni de bon tros -sé que us puc parlar francament- amb les opinions d'alguns col·laboradors de Presència o amb la línia -no dic dels edito-

Girona 11 març 1971

A. Narcís Jordi Aragó
Director de Presència

Destinat sume.

Ja no vaig dir fe pocs dies a Mr. Modest i ara no em sabria estar de dir-vos-ho a vos. Com a llegir amb molt de gust Presència. Me n'agrada la llengua - el període català més ben escrit -, me n'agrada el to - abans d'un protagonisme agut i denegradable -, me n'agrada l'amplitud i l'enert dels criteris - abans, o durant, un cert període, una mica restrictius o confusoriaris -, me n'agrada la catalanitat, categòrica, exigent, abandonada. No sé per què, em sembla que deuen tomar a ser llegits amb gust per molta gent que, un dia, es decidirà a votar per Catalunya, ni a demanar-ne que s'inspira Presència. Indignant!

Però no era pas per això que he agafat la ploma. Ha estat per fe entrevista amb el President Carradellas, magnífica, modèlica, impressionant. Quin

nommenatge tan ben expressat. I el que val més que no son els periodistes de Catalunya. plifoneu-la, operen-la, deixeu-los la reproduir. Fareu un gran bé al país.

¿I bon es pot adherir a les llistes a favor del retorn del President? Fideu, m'hi arribar el meu nom o no. us plau, en cas que vosaltres no en recolliu, amb els meus inicis només D.E. de Girona, per no donar bloc a certs comentaris o crítiques de partidisme esteriòtic. At, ho agrairé.

Amb Mr. Modest parlare d'una petita comunicació enviada a propòsit de la meua darrera visita a Valraute - Freiburg - Suïssa - a visitar els defectors del Cardenal Vidal i Garraguer, amb vista a un treball de fecció de la gent a copsar el missatge del gran Vidant de Catalunya i de l'Englèsia al segle XX. Per a mi, la figura caldal del nostre poble després de l'abat Olive.

Que entic molt enforic? I el dir que em trobo molt bé, gràcies a l'heu. Indignant! Deu cordialment

Amic, titlle

plau, en cas que vosaltres no en recolliu, amb les meves inicials només -D.E. de Girona-, per no donar lloc a certs comentaris o crítiques de partidisme eclesiàstic. Us ho agrairé!

Amb Mn. Modest parlaré d'una petita comunicació meua a propòsit de la meua darrera visita a Valsainte -Friburg, Suïssa- a visitar les despulles del cardenal Vidal i Barraquer, amb vistes a un treball de preparació de la gent a copsar el missatge del gran vident de Catalunya i de l'Església al segle XX. Per a mi, la figura cabdal del nostre poble després de l'abat Oliba.

Que estic molt eufòric? Vol dir que em trobo molt bé, gràcies a Déu.

Endavant! Ben cordialment,
Damià Estela, pvre.

La llibertat de l'Església

Girona, 28 de març 1977
Sr. Narcís-Jordi Aragó
Director de Presència - Girona

Molt estimat Narcís-Jordi,

Us trameto una còpia del meu article "La paga dels capellans, un problema de llibertat", per si voleu publicar-lo com més aviat millor a *Presència*. Avui no he pogut veure Mn. Modest, que us l'hauria dut personalment i donat una certa informació sobre l'article.

Ja va ser publicat a *Avui* el divendres passat, dia 25, però, per falta d'espai, va quedar fortament retallat al final. Si teniu aquí l'exemplar d'*Avui* i hi compareu el text, veureu el tros que van deixar que, al meu pobre parer, silenciava uns conceptes que jo considerava molt interessants. A *La Vanguardia* i *Tele-Exprés*, han sortit resums molt ben fets, que hi han donat un relleu notable. Havien estat informats abans. Ara falta el comentari del *Correu* del proper divendres. Només que jo desitjaria que, en català o en castellà, volguessin publicar l'article enter, perquè seria una llàstima que s'iniciés una polèmica -ja m'han arribat comentaris desfavorabilíssims- sense tenir davant el cos del delictes.

A *Avui* ho varen presentar com una declaració d'un grup de capellans.

ria que, en català o en castellà, volguessin publicar l'article enter, perquè seria una llàstima que s'iniciés una polèmica -ja m'han arribat comentaris desfavorabilíssims- sense tenir davant el cos del delictes.

A "l'Avui" ho varen presentar com una declaració d'un grup de capellans. No sé si era aquesta la forma més convenient. En tot cas, el que els el va enviar fent constar que jo n'era l'autor i que una colla de capellans se l'havien fet seu va ser Mn. Modest, i no sé com els ho va proposar.

El fet cert és que aquest article ha estat admès per publicar. Ho com si fos propi gent com Mn. Busquets, Mn. Montal, Mn. Oller etc. No dic pas aquests noms perquè els publiquen, ni de bon tros. Vull dir solament que vaig ser acompanyat. Per altra banda, el tema em sembla importantíssim, perquè, si el nas no m'enganya, es tracta de quelcom ja pactat; però que no gosés dir. Això em va moure a escriure i a no presentar-me sol, per veure si fem un cert impacte. I consti que el que em va decidir resoltament va ser una idea de Mn. Modest que crec que és la que equilibra tot l'article.

Heus aquí perquè us demano una certa pressa.

Molt agraït i amb gran afecte
Damià Estela, pvre.

No sé si era aquesta la forma més convenient. En tot cas, el que els el va enviar, fent constar que no n'era l'autor i que una colla de capellans se l'havien fet seu, va ser Mn. Modest, i no sé com els ho va proposar.

El fet és que aquest article ha estat admès per publicar-lo com si fos propi per gent com Mn. Busquets, Mn. Montal, Mn. Oller, etc. No dic pas aquests noms perquè els publiquen, ni de bon tros. Vull dir solament que vaig acompanyat. Per altra banda, el tema em

sembla importantíssim, perquè, si el nas no m'enganya, es tracta de quelcom ja pactat, però que no gosés dir. Això em va moure a escriure i a no presentar-me sol, per veure si fem un cert impacte. I consti que el que em va decidir resoltament va ser una idea de Mn. Modest que crec que és la que equilibra tot l'article.

Heus aquí perquè us demano una certa pressa.

Molt agraït i amb gran afecte,
Damià Estela, pvre.